

ELS CRÍTICS

entrevista

ESTEVE PLANTADA

Joan-Lluís Lluís

«La ficció és un aliment tan potent i necessari com el pa o l'aigua»

'Junil a les terres dels bàrbars' no només marca un punt d'inflexió en la trajectòria editorial de Joan-Lluís Lluís —passa de Proa a Club Editor, que també en reeditarà títols emblemàtics com 'Les cròniques del deu coix' (2013) o 'El dia de l'ós' (2004)—, sinó que és una de les seves novel·les més fascinants i absorbents. Una gran història d'aventures, d'aroma clàssic i gust per la llengua. Ambientada fa 2.000 anys, hi llegim la utopia llibertària d'un grup de gent que camina a la recerca d'un futur millor, amb la imaginació i el poder del llenguatge com a eina capaç d'esfondrar qualsevol mur.

L'exili del poeta Ovidi és el teló de fons de *Junil a les terres dels bàrbars*.

—És un personatge fascinant de la història de la literatura. En primer lloc, perquè era el gran escriptor romà i, per tant, del món conegut. I, després, pel seu destí personal: va acabar a l'exili i no en sabem les raons. Això el fa molt novel·lable. M'estranya que encara no hi hagi cap film sobre ell.

—**També és enigmàtic. Diu que les raons de l'exili són degudes a "Carmen et error" ('un poema i un error'). Això va provocar una especulació que encara dura avui.**

—Era veritat o ho deia per amagar la veritat? Entre les hipòtesis hi trobem coses que havia escrit, aspectes religiosos o de moralitat pública. O potser es

Junil a les terres dels bàrbars
JOAN-LLUÍS LLUÍS

Club Editor
Barcelona, 2021
288 pàgines

devia a una cosa estrictament política. "Carmen et error" potser donava una pista, o potser era un contrafort per amagar-ho encara més. No oblidem que amb el càstig de l'exili hi anava la prohibició d'explicar les causes del mateix exili. No sé si va ser massa sincer...

—**D'Ovidi a Junil. Com hi arriba, a la història?**

—És una pregunta que em faig sovint, amb totes les novel·les. Sempre hi ha parts del procés de creació que desapareixen misteriosament. No recordo com he fet que aquests personatges es trobessin, no sé fer la reconstrucció lineal d'una novel·la *a posteriori*. Però tampoc no m'interessa, ni crec que sigui interessant. En aquest cas, l'inici de tot és Ovidi i les ganes d'escriure sobre el seu exili. Però, com se sap molt

poca cosa de l'exili, tots ens l'imaginem. És com un deure imposat. I jo no tenia ganes d'entrar aquí. Llavors penso: i si no hi fos, Ovidi? I si parlem d'ell sense que hi sigui? I arribo a la conclusió que la persona que ho ha de fer és un lector d'Ovidi. Aquí és on començo a pensar qui serà aquest lector, que ha de tenir un vincle fort amb ell i l'exili, però que no pot ser gaire proper. I apareix la Junil, de qui m'he enamorat completament, com mai abans de cap altre personatge.

—**Malgrat aquestes connexions amb els esdeveniments, no és una novel·la històrica.**

—Hi ha un rerefons històric, però en cap cas és una novel·la històrica. Hi ha molts elements cronològics i sobretot geogràfics que no es poden localitzar. Però hi ha una certa cohesió contextual.

—**També hi ha força llicències: no va acabar les *Metamorfosis* abans de l'exili.**

—També m'he inventat títols d'obres, del mateix Ovidi o d'autors llatins citats, com Milicià. No el busqueu a Google, no hi és! Els psicòlegs han demostrat que diem una gran quantitat de mentides al

dia. És una mecànica social. Si ara decidim no dir-ne, en dues setmanes no tindriem ni amics ni feina. La ficció integra la mentida. En aquesta novel·la, la mentida és una forma de creació literària, vist a través de Dirmini, que s'inventa falòrnies. Una de les coses que probablement he volgut dir amb la novel·la és que la ficció és un aliment tan potent i necessari com el pa o l'aigua. La nostra vida s'alimenta de ficcions, les primeres rondalles, el cinema, sèries, novel·les. Per als personatges de la novel·la, la ficció és un motor. Si aguanten poblacions hostils, fam i set, és perquè s'expliquen històries.

—**La novel·la mateixa no deixa de ser una faula.**

—He pres consciència d'aquest aspecte fa molt poc: pràcticament totes les novel·les que he escrit ho són. Encara no he entès ben bé la diferència entre una novel·la faula i una no-faula. Jo hi veig un punt d'inversemblança assumida i acceptada, fora del context de fantasia i ciència-ficció, però tampoc no és realisme màgic, s'hi troba un grau per sota. El gran exemple europeu diria que és *El baró rampant* d'Italo Calvino: un

senyor que viu en un arbre i no baixa. Això té com a rerefons un aspecte moral, d'explicar alguna cosa de la humanitat a partir de l'argument. *A Junil a les terres dels bàrbars* crec que ho faig, i per això necessitava alliberar-me de la història i la geografia. L'únic punt que permet situar cronològicament la història és l'exili d'Ovidi —any 8—, però a banda d'aquest fet, no hi ha cap indicació ni d'esdeveniments ni de lloc —amb l'excepció de Tomis i dels alans. Les paraules *romà* i *llatí* no hi surten mai, parlem d'un imperi i prou. Tota la part inicial, ubicada a la ciutat de Nyala, és absolutament inventada. Ni jo mateix sé on és, ni en vull saber gaire. Les tres coses que m'interessen quan escric són: construir una història que s'aguanti i sigui interessant; tenir uns personatges versemblants i vius, i trobar la veu —la música, l'estil— per explicar tot això. Per què ho faig m'ho pregunto més tard, quan ja ho tinc tot enllestit.

—**Ovidi mor l'any 17 o 18. Exactament dos mil anys després, si pensem en el context català, l'exili és a l'ordre del dia. No sembla casual.**

→ —És totalment involuntari i gens casual. Defujo de posar elements en clau d'actualitat. Entre d'altres coses, perquè quan canvia l'actualitat aquestes claus desapareixen i no s'entén per què hi són. En cap cas parlo de l'exili d'Ovidi per parlar de l'exili de Puigdemont, però els dos són un exili. I, encara que defugi aquestes coses, hi són. I ho assumeixo perfectament.

—Més enllà del protagonisme de Junil, ha escrit una novel·la coral.

—És una forma de relat que m'agrada molt i tenia ganes de provar-ho a partir d'un personatge central, amb un aglutinament progressiu, a veure què passava... Surt de la pròpia limitació de no saber d'entrada què podia ser aquesta colla. Ho vaig trobant a poc a poc. A Junil li deia que em demostrés que valia la pena que es quedés amb la colla.

—Parla amb els personatges?

—Sí! Sé que no existeixen, que només són al meu cap. Però em contesten. De fet, van començar a parlar-me ells. Em vaig adonar que parlar-hi era una manera molt fructífera d'entendre com podia millorar-los. Els pregunto: què voldries que no t'he donat encara? M'imagino la resposta, però, de vegades, parlen tots a l'hora i són insuportables [riu]. Però crec que hi ha personatges que he millorat a partir d'aquests diàlegs.

—El llenguatge pot ser una arma poderosa. Un poema pot matar, de manera literal.

—D'alguns poemes en fem himnes, i una de les funcions dels himnes és ajudar la gent a matar i morir. A banda del llenguatge, la manera com tracto les llengües en aquesta novel·la és en un pla utòpic. Quan un grup vol domi-

nar-ne un altre treu les espases, guanya i imposa la llengua. Quan no hi ha aquesta voluntat de domini, llavors és molt més complicat, perquè estàs obligat a entendre't. M'interessava veure com s'ho feien. El truc és que a la història hi apareix un intèrpret. Però no ha passat per l'acadèmia i això fa que s'equivoqui, que no ho entengui tot. El tema és que no hi ha cap dels dos grups que tingui raó, perquè saber una llengua no et fa més hàbil per entendre el món. Totes les llengües són iguals! Totes les llengües poden parlar de tot, cosa per mi molt important. Malauradament, avui no ho hem integrat i per això encara hi ha gent que vol imposar la seva llengua als altres.

—Els catalanoparlants ho patim cada dia.

—Les llengües imperials són nocives, perquè es basen en la idea que una llengua és superior a l'altra. Gent que diu "amb el castellà pots parlar a tot el món". I tampoc és veritat, però ells tenen la percepció que sí, i això és típic de la gent que ha crescut amb una mentalitat imperial. És molt desagradable. A mi no m'agradaria gens que el català fos una llengua imperial. El que m'agradaria és que el català fos una llengua lliure d'un país lliure.

—Amb tot, Junil a les terres dels bàrbars no deixa de ser una novel·la d'aventures.

—A una novel·la li demano que m'interessi prou per viure-hi dos o tres anys a l'interior. Si trobo aquesta mena d'ecosistema, ja soc prou feliç. Sé que a moltes novel·les meves hi ha rastres minúsculs de Dino Buzzati, sobretot d'*El desert dels tàrtars*. I tinc novel·les amb ecos de Jules Verne, un autor estilísticament mediocre, però que em va obrir uns mons fabulosos quan tenia onze anys i al qual li tinc un agraïment enorme. El *navegant* era clarament Verne, aquest impuls de travessar continents, com passa també a *Junil*... I hi ha Homer, és clar. El més gran autor de l'univers. És fascinant que el primer sigui el millor, no? Fent la paràfrasi amb la filosofia i Plató, penso que la literatura són notes a peu de pàgina de la *Iliada* i l'*Odissea*.

JORDI VALLS POZO
Pla 10 de l'espai exterior
Poesia 314
Premi Octubre Vicent Andrés Estellés de Poesia 2020

PLA 10 DE L'ESPAI EXTERIOR
de JORDI VALLS POZO
Premi Octubre Vicent Andrés Estellés
de Poesia 2020

NOVETATS 3i4
Edicions Tres i Quatre / València

Pots seguir-nos a **Facebook** i **Twitter**
Visita la nostra botiga virtual en www.tresiquatre.cat